

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Rectæ Intentionis actioni à solo Deo posse persolvi præmium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Sed, ô beatissima Mater, sit verbo venia, non hæc videtur esse voluntas Dei, sed hominis Deo inimici. Nam quod pauperes tam miserè & sine causâ fatigentur, iustu Cyrini præsidis sit, hic vir hic est qui universam Syriam inquietat, & obtrahat, iste est qui universos suis sedibus hæc illic evocat. Ad quæ Virgo: Sed quis, inquit, Cyrius id permisit: Purem, inquam ego, Augustum Cæsarem. Virgo iterum: Equis permisit Augusto Cæsari? Deus utique, respondi. Hic demum Virgo caelestis: Hujus ergo, inquit, permissum divinum sequimur, hujus voluntati paremus, hæc intentione iter istud suscipimus. De diversorio jam anxii non sumus: Deus providebit. Si locum negent homines, forsitan pecudes non recubabunt. Fiat voluntas Dei. Sed ex ipso divinissimo infante istud querere jucundum sit.

Gen. c. 22.
vers. 8.

§. IV.

O Infans omni Salomone sapientior, ô Rex Angelorum, quid tandem hic quartis inter exules, quod non millies melius reperias inter tuos cives Angelos? num animi gratiâ peregrinum & paganum panem gustare placet: num caelestia tempe cum horridissima hac silvâ computare delectat? O Domine, mundus non novit te, & nisi te aliter patefacias, omnigeno contemptu te calcabit.

Ad hanc voluntatem etiam Christus se conformavit.
Ivan. cap. 4.
vers. 34.

Ad hæc Christus puer, vel solo nutu oculorum, vel lacrymis solis, responsionis se dedit hoc sensu: Honores ego non quero, nec voluptates, nec ullam mensæ lautitiam desidero: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut persiciam opus ejus. Aliis cibis omnibus carere, facile mihi erit, illum verò cibum gratissimum, cibum verè meum avidissimè consector, hunc quero. Hic meus est finis, hæc intentio. Uti verò nunc cernitis præcepti me incumbere, ita olim cernitis cruci. Et hoc omne ad paternæ voluntatis regulam fiet. Nam sicut pater meus Imperatoris Romani superbiam, & meorum cognatorum inclementiam edo uritur, ut jam in fœdissimum hoc antrum detrudat, ita utetur Hebræorum Pontificum invidiâ, ut olim in trabem ignominiosissimam extollar. Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me. Quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Quia descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Hoc Christi ad nos responsum est.

Ibid.

Ivan. cap. 5.
vers. 30.
Ivan. cap. 6.
vers. 38.

§. V.

Quid sit voluntas bona.

Quid ergo est, voluntas bona, cui Angeli pacem imprecantur? Optimè ad hoc quaesitum sanctus Leo: Christiano, inquit, vera pax est à Dei voluntate non dividi. Horis omnibus ex animo dicendum: Domine, fiat voluntas tua: fiat, & in me, & in omnibus hominibus perfectissimè, omni tempore, sicut in celo. Hæc, ô Christiani, bona voluntas est, in rebus omnibus toto pectore hoc unum velle: Domine, fiat voluntas tua. Hanc voluntatem, intentionem hanc animi commendant Angeli. De hac verè Divus Gregorius: Nil ditius, inquit, offertur bonæ voluntate. Hæc voluntas veram conciliat pacem. Voluntatem hanc ad Christi cunas attulerunt pastores: Voluerunt ire & querere; iverunt & quaesiverunt illum ipsum infantem, quem querendum suavit Angelus. Hinc illorum mutue cohortationes: Transcramus usque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes. Hæc voluntate penitus caruit callidissima vulpes illa, Herodes Afcalonita, qui & se venturum, imò & adoraturum promisit: nimirum pueri jugulum petiturus, non genua osculaturus venisset.

Homil. 5. in Evang.

Luc. cap. 2.
vers. 15.

In bonâ voluntate quies & pax vera consistit.

In hac demum bonâ voluntate rectæque intentione quies & pax vera consistit. Quidquid agas, ô Christiane, mille turbas in rebus aliis omnibus invenies; nihil uspiam satis pacati extra hanc bonam voluntatem: in-

quietatio & molestia innumera à corpore, ab animo, ab amicis, à consanguineis, à liberis, à subditis, à servis, ab officio, à negotiis: turbæ domi, foris, in templo, in publico, in aquis, in silvis, turbæ in ipsis relaxationibus & voluptatibus: turbam ubique affatim te circumstiter. Et licet omnia componas ad pacem, nihilominus nusquam reperies pacem nisi in hac tantum bonâ voluntate, quæ voluntati divinæ vinculo insolubili seipsam alligat. Et hoc cælum est extra cælum, seu cæli vestibulum. Pax hominibus bonæ voluntatis, pax bona, constans, tuta; pax vera, & nemini penitenda.

In plurimis aliis illud vulgi usurpare quis possit: Malo bonam guerram, quàm malam pacem, si spiritus velit cum carne pacem inire, cupiditatibus illius indulgere, omnem contumacia noxam dissimulare, pax pessima, & longè peior bello & discordiâ. Pax ergo nemini aut tuta aut bona esse potest, nisi hominibus bonæ voluntatis, rectæque intentionis.

CAPVT II.

RECTÆ INTENTIONIS actioni à solo Deo persolvi posse præmium.

Gemmarum olim accessit, homo pretiosæ illius mercis imperitissimus, & avidè quærens: Quanti æstimas, inquit, hunc lapillum bone vir? Gemmarius ad hæc promptè in hunc modum respondit: Hæc margarita meritò vanit * centum & quinquaginta milli- bus coronatorum. (Hanc gemmam donavit Julius Cæsar Serviliæ matri Bruti, à quo occisus est; & hæc, ut dictum, æstimabatur sexagies HS) Mitatus supra modum ille qui interrogat, & O superi, ait, quid virtutis aut fortunæ in lapide? Sed & denuo quærens de alio cimelio: Quanti ergo, inquit, hos simul lapillos æstimas? Cui Gemmarius: Pretio, inquit, exsolvi vix possunt: dimidium regni dederis, nondum tamen persolveris: cimelium est inæstimabilis pretii. Hic ille primum serio in admirationem rapti, non capere, tanti vanire lapides.

Stephanus, flos martyrum, vir plenus fide & spiritu sancto, merces proposuit solos lapides, & quamvis nec pyropos, nec adamantes, nec topazios venales haberet, sed meros silices sanguine tinctos, eo tamen pretio indicavit, ut tam dives emptor repperit non sit, qui pretio vel minimum lapillum potuerit facere suum. Quis non mireretur cum imperito illo, ad hoc dignitatis & pervenire potuisse silices, ut etiam contra gemmas sint clari. Siliceos hos lapides Stephani, Bethlehemiticus infans præsentem demum moneta emit, omniumque pretium liberalissimè persolvit.

Sub hac Stephani protomartyris, & Christi divinissimi infantis imagine nunc explicabimus, omnem actionem bonam, etiam vilissimam, rectâ tamen intentione suscepram, tanti esse pretii, ut id solus Deus infinite dives possit persolvere.

§. I.

Ad hoc lapidum mercimonium, quod Stephanus Levita venale proposuit, principio matrona gravi vultu, & honestissimo habitu accessit, PHILOSA nominant. Hæc Stephanum micis argutis fatigavit, ut suos illi lapides extorqueret. Surrexerunt quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum, Cypreni, Alexandrinorum &c. disputantes cum Stephano, in suas illum partes pertrahere conabantur. Sed frustra. Suos Stephanus lapides acerrimè defendit, cerò eos amissurus, si cum illis sentire voluisset. Et non poteram resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Ita ad emptionem abiit Philosophia, de qua Paulus optimè monet: Videte ut ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam.

Secuta

Secuta PVSILLANIMITAS, anus rugosa fronte, exangui & mortuali vultu, tremulis manibus, tamque pavidè videbatur emere, ac si allem portigeret elephan- to. Hæc ut purpuratos illos lapides sui juris faceret: O mi Stephane, inquit, mille testibus convictus es, om- nium sententiæ contra te eunt. Nunquid universo se- narum te oppones? Causam licet optimam tuearis, non sat tibi virum est, ut institutæ rei exitum expeditas. Do- gmata quæ propugnans, nimium nova sunt, permittite illa tempore adolescere & firmari: Initia hæc lentè volunt tractari; aliquanto tempore hos impetus tuos diffimula. Sed nihil obtinuit trepida hæc anus. *Stephanus autem plenus gratiæ & fortitudinis:* Tamet si, ait, senatorum altero tanto plures sint, animo non cadam. Hæc Domini caus- fa est, hic non licet esse pavidum; facessè à me Pusilla- nimitas.

Hæc vix digressa, adfuit INCÖNTINENTIA procax femina, ipso vultu lasciviam professâ, & facillè appare- bat non seriò illam empturam. Ne tamen Stephani la- pidibus nullum premium posuisse videretur, hoc unum anxie agebat, ut juveni persuaderet conjugium. Quid tergiversaris, mi Stephane, inquebat, quin tu more pri- scorum Patrum matrimonium contrahis? æmulare san- ctissimos majores tuos Abrahamum, Isaacum, Jaco- bum, Moysen, Aaronem, & ne sperne nuptias. Ad ma- jora natus es, quam ut solum mensis servias. Hæc, ut eam decuit, breve responsum tulit: Procul inde faceffe- ret; stare animo, non nubere, sed virginem integrita- tem tueri. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, vi- derunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.

Post illam, mox adrepsit VANA GLORIA, omnium oculis suis devorans, aliis omnibus præmercatura. Hæc, contra morem emptorum, merces quas emptura vide- batur, impensissimè laudavit, garrulam mercatricem dixisses: nam post copiosè recitata Stephani elogia: O sanctissime juvenis, inquit, tota Hierosolymorum urbs in te unum conversa, te spectat, te veneratur; omnium ci- vium ora de te loquuntur. In luce sunt prodigia quæ pa- tras (faciebat prodigia & signa magna in populo.) At nosti te tibi maximum esse debitorem, in famâ præsertim & nomine tuo servando. Ergo Spartam quam nactus es, tuere & orna. Faventissimum tibi senatum habes, si po- tes illi esse non inimicus. Non tulit Stephanus loquaci- simæ femellæ fabulam, sed eâ protinus rejectâ: Fallaci- sima est, inquit, omnis gloria, quæ à mortalibus offer- tur: Cor meum, meoque oculos aliorum defixos te- neo, gloriam cælestem jam eminens prospicio, in Chri- stum Dominum omnis mea fertur intentio: Intendens in calum vidit gloriam Dei.

Prioribus illis repulsis, VIOLENTIA nota furia ex Orco irruit, non tam emptura lapides, quam ereptura. Variis istud machinis aggressa est. 1. Tunc summisserunt viros qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemie in Mo- sen & Deum. En testes, verum falsi, nil interest. 2. Com- moverunt itaque plebem, & seniores, & scribas: & concurren- tes aperuerunt eum. Et hæc quidem vis expugnabit juve- nem; parietur Stephanus frangi pertinaciam suam. 3. Audientes autem hæc, discabantur cordibus suis, & stride- bant dentibus in eum. Conclusus est Stephanus inter ful- mineos apros; non evadit. 4. Et impetum fecerunt unani- miter in eum. Stephane quid agis? tu toto senatu sis fa- pientior? cede sententiâ. 5. Et ejicientes eum extra civita- tem lapidabant. Ita vincendus est, qui nescit cedere.

Sed frustra fuere omnia. O imbecilem VIOLEN- TIAM, necunico quidem juveni expugnando satis ro- bustam! merces venisti raptura Stephano, imò dediti.

§. II.

Ita servavit Stephanus suos sibi lapides, à pessimis his nundinaticibus; nullâ eos nec vi, nec pretio po-

Tom. I.

tuit extorquere. Demum parvulus ex oppido Berthe- hem, ad istas merces accessit, & hos ipsos lapides san- guine pictos liceri cepit. Cui Stephanus: Mi divinitus me puer, inquit, placetne tibi? accipe, tui sunt. Novi equidem, parentem habes opulentissimum, qui solus potest & hos lapides æstimare, & dignum iis pretium rependere; omnes ergo tibi dono: Ecce video celos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei. Ad illum Dei ocu- lum insomnem & omni momento pervigilem, mei af- fixi sunt oculi: Pro veritate, & pro Christo hunc saxo- rum nimbum sustineo, hos lapides Deo, ejusque hono- ri consecro.

Ita PATI, ita & AGERE oportet, ô Christiani; bonæ ac- tionis cujuscunque pretium, omnibus aliis, etiam An- gelis, præterquam Deo est insolubile. Loquimur hic de iis tantum actionibus, à quibus, ut supra docuimus, ab- est malitia, quibus adest gratia, nec deest intentio re- cta. Et hujuscemodi quidem actiones, cetera vilissimæ, tanti sunt pretii, ut sermone nemo unquam expreherit vel minimi boni operis valorem. Terrarum orbem da, imò da calum, nondum satis dederis, nisi des Deum. Imperium in cælestes orbes & sidera, in omnes omni- no Angelos, non aequat dignitatem actionis cum virtu- te conjunctæ. Exempli gratiâ: Obolus mendico porre- ctus, sed sanâ rectaque intentione, quanti, putas, in cæ- lo æstimatur? Confer in unum regna omnia, & Tur- cicum, & Sinense, & Persicum; Hispanicum & Galli- cum, cum omni eorum opulentiâ, cum omnibus imò voluptatibus, & nondum obolo illo dignum pretium statuisti. Ratio hujus evidentissima est: Univeria illa uti principium habuerunt, sic & finem suum reperient; suis utrinque terminis urgentur: At obolus ille mendi- culo datus pretium acquisivit æternum. *Momentaneum 2. Cor. 4. & leve tribulationis nostre, supra modum in sublimitate, æter- num gloria pondus operabitur in nobis.* Quid minus dixeris, quam, *momentaneum & leve* Ita unicum ad Deum suspi- rium, serius ob priores noxas gemitus, acus fracta pau- peri data, frigida calix sitienti propinatus (an vilius quid dicam?) mercedem emerentur supra omnem modum maximam, æternam: *æternum gloria pondus operantur.* Omnium Regum aurum in unum locum congestum, unius hebdomadis spatio facillè totum ad libram exa- minetur, neque enim infinita molis est: At verò illud oboli, quod diximus, pretium, per omnem æternitatem appendi non potest, infinitum est.

Sed unde hic obolus tam pretiosus? A divinâ gratiâ. Quod verissimè affirmans Augustinus: Omne, inquit, me- ritum nostrum in nobis non facit, nisi gratia: Et cum Deus coro- nat merita nostra, nihil aliud coronat quam munera sua. Dei gratia animam Deo jungit ut sponsam. Assuerus Re- gum potentissimus, centum viginti septem provincia- rum Imperator Eltherem pauperculam, parentibus or- bam, captivi Judæi cognatam, suam tamen conjugem esse voluit, & reginam fecit. Nec causam pete: Sic illi placuit. Quis jam Assueri & Eltheris filios, regni hære- des neget? Mens nostra à se pauperrima (cum non suffi- cientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis,) eam tamen Deus in sponsam sibi adsciscit admirandâ gra- tiæ benignitate. Et hinc regni hæreditas in liberos no- stros, hoc est, in actiones nostras derivatur; hinc nos olim futuri divine confortes natura. Ipse enim spiritus, testi- monium reddit spiritus nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, & heredes.

§. III.

Solus ergo Deus, illi quem diximus, obolo persol- vere potest premium, nec vult aliâ solutione, quam seipso. Ille Theologiae sol Thomas Aquinas, inter præ- ces olim à terrâ elatus, voces illas audivisse dicitur: Bene scripsisti de me Thomas; quam ergo recipies pro tuo labore mer- cedem? Ad quæ Thomas promptissimè: Domine, non altam

R r

præter

Ad Ephes.
c. 1. v. 16.
& seqq.

præter te. Utrique probè cepit viæ sanctissimus, dignum A actione bonæ præmium, Deum esse. Ideo divinus Paulus accuratissimè commonefaciens: Non cesso, inquit, gratias agens pro vobis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis in agnitionem ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis. Hæc Apostolus assidue precabatur, daret illis Deus spiritum sapientiæ & revelationis, siquidem tale præmium à Deo assignatum est cuivis bonæ actioni, ut id omnis philosophorum sapientiæ non capiat. Quicunque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigide, tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Proponit Dominus personas abjectissimas, & rem vilissimam, calicem aquæ non calidæ, hæc enim sine impensis non calefieret; sed frigida sic è fonte manantis: Non perdet mercedem suam, quæ gaudeat æternum.

Maxima fuerunt munera quæ duo Reges, sed jam temulentum promiserunt. Assuerus à vino calidus: Quæ est, B inquit, petitio tua? Esther, ut datur bibetiamis dimidium partem Regni mei petieris, impetrabis. Herodes panem idem salutaricula pollicitus: Quidquid petieris, inquit, dabo tibi, licet dimidium Regni mei. En maximum Regis donum, dimidium Regni, sed perituri: Deus liberalior Rex, in operis boni vel minimi, in unius oboli præmium daturus est totum Regnum suum, nunquam peritum, seipsum.

Vocavit nos in suum Regnum & gloriam. Nunc temporis Deus pleraque omnia tribuit per res creatas, cælum, fidem, terram, terræ germina, per ministros Angelos. At verè, cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, tunc rerum creaturarum ministeria cessabunt, tunc Deus omnigenas voluptates beatis afferet seipso, in bonarum actionum præmium; Erit omnia in omnibus. Ideo

Chrysostomus, illum in seipsum crudelem tyrannum judicat, qui potest alio contentus esse præmio, quam Deo. Et sanè hic talis multò stultior est illo qui nobilissimum adamantem quinque lesteris, aut aliquot pomis commutat.

§. IV.

Si ergo præmium cuivis bonæ actioni decretum est infinitum, inexplicabile, æternum, Deus ipse: vel, ut clariùs loquamur, si pro quovis opere bono vel minimo, speranda merces æterna: Nil jam miri, quod Stephanus suos lapides, neque Vanæ gloriæ, neque Violentiæ, nec ex illis emptricibus ulli vendere voluerit: nemo enim eos digno pretioolvere poterat, nisi Pater illius infantis, cujus cunæ Bethlehemi, præsepe & palæe fuerunt. At nos, infantes stultissimi (parum dixi) tyranni in nosmet atrocissimi, tot præclaras actiones, pro pomulo, pro testula, pro vitreis fractis, aut pictis apinis, imò pro brevi gloriolæ fumo, pro levi favoris auræ vendimus vel oculis, vel auribus, aut linguis eorum quibus placere cupimus. Ita tota merces est visum esse, auditum esse, laudatum esse. Quam verè sanctus Gregorius: Qui

Lib. 8. mor.
cap. 28. ad
finem.

Ad Col. c. 3.
v. 22.

Ibid. v. 23.
& 24.

Ideo unicè cavendum ne nostro obsequio hominibus placere studeamus; præterea, si quis à Domino accipiet retributionem hereditatis: Domino Christo servite. Hoc igitur unicè caveamus ne nostra obsequia hominibus duntaxat probare studeamus, eorumque præsentia solum oculis serviamus, sed animi potius singulari quodam candore, cum divino timore conjuncto, omnes nostri muneris partes expleamus. Quocirca quidquid fecerimus, verè atque ex animo agamus, certòque nobis persuadeamus, non nos hominibus sed Deo bonorum

omnium auctori ac Domino servitutum servire. Et quoniam certum nobis atque exploratum esse debet, sempiternam illam beatorum sedem, nostris laboribus ac conatibus, tanquam palmam, præmium ac mercedem esse propositam, æquum profecto est, ut in unum Christum nostri omnes ferantur intentio, in Christum hi nostri eant oculi, Christo liberalitate tantà emere volent, nostra omnia quam promptissimè vendamus.

CAPVT III.

RECTA INTENTIO quantum à diabolo impugnetur.

Ioannes ille Apocalypcticus Angelus, vidit feminam sole vestitam, lunâ calcantem, coronatam sideribus, & hanc parturientem. Coram hac stabat draco septiceps, & expectabat dum peperisset, ut abreptum filium glutiret; sed expectavit frustra, & inani hiatu. Nam femina illa, peperit filium masculum, & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus: & mulier fugit in solitudinem, & ubi habebat locum paratum à Deo. Ita famelicus draco elusus est.

Incredibile est, quantum diabolus draco pervigilaboret, quam subtili artificio hoc unum agat, ut bonam intentionem in pravam, aut inutilem detorqueat: hic expectat hians bestia, dum edatur in lucem factus, ut eum mox glutiat. Vix Petro novum Pontificis officium dedit Christus, cum statim conversus Petrus: Domine, inquit, tunc hic autem quid? O Petre, quid hæc obsecro ad te? te ipsum assidue observa, te ipsum respice. Est qui in insidiis observet ut munus delatum turberet: Quid ad te, tu me sequeris? tui oculi attendant meos; tui pedes meis hæreant, tu me sequeris.

Ut ergo bonam intentionem ab hujus septicapitis draconis vi tueamur, divi Joannis visum jam explicandum est, & una demonstrandum, quam variè, quamque sollicitè cacodemone nervos omnes in eo contendat, ut rectam intentionem aut adimat, aut vitiet.

§. I.

Mulier illa prægnans à Joanne visa, Animam designat, quæ in gratia est apud Deum. Huic Animæ omnia serviunt, ipsa ei sidera famulantur, Sol & Luna, obsequium ferunt; cælum ei transcriptum est. Talis Anima nunquam non parturit optima desideria, fidelis & accuratius Deo serviendi; neque tantum parturit, sed & eluxum parum emittit, & sanctissima proposita in opus deducit, enititur feliciter, & præclarissima quæque opera in lucem edit. Et velut femina prægnans delicatissimi fastidii est, nauseatque sæpe, quæ antea merum ei mel videbantur, appetitque quæ prius judicabat fellea: ita mens hominis castis desideriis gravida, omnes carnis voluptates, Mundum omnem fastidit; at verò adversa quæcunque & universum patiendi apparatus magno affectu amplectitur. Hic vigilat draco septiceps, & omni momento insidiatur, ut mentem illam inficiat velocitè superbiam, vel subtili avaritiâ, vel cæcâ invidiâ, vel clandestinâ luxuriâ, aut etiam pietate, sed fucata, aut aliâ quavis pietatè quidem, sed sinistra intentione. Sic armatus coluber ex Orco ante parturientem feminam excubabat. Quid ergo hic agendum Animæ, si vel minimo indicio, læva intentio se prodât, quâ ratione resistendum? Rapiatur filius ad Deum & ad thronum ejus, intentio ad Creatorem se sustollat his precum alis: Mi Domine, tui soli amor hoc fecerim, & facturus sum. Et mulier fugiat in solitudinem. Dicat hujus filii parens: Non cupio, mi fili Domine, videri, non sciri, non laudari affecto: nolo in foro id proclametur, nolo tanquam magnum aut rarum commendetur: sic istud factum volo, velut si fecissem in extremâ solitudine, in eremo desertissimâ: modo tu, mi Deus,